

Prevenција: Tko zapravo pobjeđuje? [CERTIFIKAT KVALITETE RAZINE 3: PROGRAM UTEMELJEN NA DOKAZIMA UČINKOVITOSTI]

Provoditelj: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Godina provedbe: 2024

Kratki opis programa

Program prevencije kockanja mladih „Tko zapravo pobjeđuje?“ jedini je hrvatski preventivni program specifično usmjeren prevenciji uključivanja mladih u igre na sreću (prevenciji kockanja/klađenja). Ovaj program univerzalne prevencije kreiran je na suvremenim principima prevencijske znanosti uz uvažavanje standarda kvalitete psihosocijalnih intervencija, te ima znanstveno dokazanu učinkovitost. PRIMARNO OKRUŽENJE U KOJEM SE PROJEKT PROVODI: ŠKOLA (SREDNJE ŠKOLE I UČENIČKI DOMOVI)

Sažetak programa

Program je razvijen u okviru znanstveno-istraživačkog projekta „Kockanje mladih u Hrvatskoj“ (voditelj: prof. dr. sc. Neven Ricijaš), a provodi se od 2016. godine u srednjim školama i učeničkim domovima diljem Hrvatske.

Ciljana skupina: učenici 1. i 2. razreda srednjih škola (14–18 godina)

Neizravno: roditelji učenika i nastavnici/odgajatelji.

Razina prevencije: univerzalna prevencija.

Prostor provedbe: srednje škole i učenički domovi (učionice, sobe odgojnih skupina).

Ciljevi programa: Program teži razvoju opreznijeg i odgovornijeg odnosa mladih prema igrama na sreću i prevenciji uključivanja u kockanje.

Specifični ciljevi: povećati znanje o kockanju i posljedicama, poboljšati razumijevanje šansi i vjerojatnosti, smanjiti kognitivne distorzije, unaprijediti socio-emocionalne vještine (rješavanje problema, donošenje odluka, otpor pritisku), ojačati osjećaj samoeфикаsnosti i osobne odgovornosti.

Glavne aktivnosti: Učenici: 9 tjednih interaktivnih radionica (po 45 minuta). Roditelji: 1 tematsko predavanje (120 minuta). Nastavnici/Odgajatelji: 1 tematsko predavanje (120 minuta).

Metode i sadržaj: Grupni i interaktivni rad, kritičko promišljanje, rasprave, matematički koncepti, plakati, igre uloga i radni listovi. Teme uključuju obilježja kockanja, psihosocijalne posljedice, razvoj vještina i prepoznavanje rizika.

Evaluacija: Program se kontinuirano evaluira kroz evaluaciju učinka, evaluaciju procesa i praćenje implementacije. Empirijske evaluacije potvrdile su njegovu učinkovitost u povećanju znanja, smanjenju kognitivnih distorzija i jačanju samoeфикаsnosti kod mladih. Nacionalna provedba dodatno je pokazala kratkoročne pozitivne učinke na razvoj socijalno-emocionalnih vještina i otpornost na rizična ponašanja, što potvrđuje njegovu primjenjivost u školskim kontekstima.

Edukacija provoditelja: Edukacija traje 21 sat (3 dana), uz certifikat ERF-a. Od 2016. educirano je više od 225 voditelja iz preko 120 škola. Sudionici dobivaju priručnik, radne bilježnice, evaluacijske alate i trajnu podršku

Znanstvene reference:

1. Huić, A., Kranželić, V., Dodig Hundrić, D., & Ricijaš, N. (2017). Who Really Wins? Efficacy of a Croatian Youth Gambling Prevention Program. *Journal of Gambling Studies*, 33, 965–984. <https://doi.org/10.1007/s10899-017-9668-4>.
2. Dodig Hundrić, D., Mandić, S., & Ricijaš, N. (2021). Short-Term Effectiveness of the Youth Gambling Prevention Program “Who Really Wins?”—Results from the First National Implementation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19), 10100. <https://doi.org/10.3390/ijerph181910100>.

1. Županije provedbe

Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska, Zadarska, Zagrebačka, Šibensko-kninska, Grad Zagreb

2. Datum početka i završetka programa

Datum početka: 2016.

Datum završetka: 2025.

3. Ostvaruje li program formalno partnerstvo u zajednici

da

4. Ako da, s kim (suradnik u provedbi)

srednje škole na području Republike Hrvatske

5. Dosadašnja iskustva udruge/institucije u provođenju istog ili sličnih programa

Mjesto provedbe programa: područje cijele Republike Hrvatske

Godina u kojoj se program provodio:

Broj obuhvaćenih korisnika:

6. Je li program originalno autorsko djelo nositelja ili je preuzet za korištenje uz dozvole autora

Izvor programa: Originalni program

Originalni naziv programa na jeziku s kojeg je preuzet: Program je kreirao stručni tim Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta.

7. Razina preventivnih intervencija

Univerzalna

8. Okruženje na koje je program primarno usmjeren

Škola

9. Rizični i zaštitni čimbenici na koje program cilja

Rizični čimbenici: Individualni: muški spol, rani početak kockanja, kao i iskustvo nagrade u ranom kockanju, impulzivnost, osjetljivost na stres, poremećaji raspoloženja, zablude i mitovi o kockanju, kognitivne distorzije, potreba za bijegom i/ili uzbuenjem, sklonost riskiranju, pozitivni stavovi prema kockanju, nedostatne vještine rješavanja problema. Obiteljsko okruženje: narušeni obiteljski odnosi, niska razina povjerenja i kvalitetne komunikacije, neadekvatan roditeljski nadzor, pozitivni stavovi roditelja prema kockanju, roditelji koji kockaju. Vršnjačko okruženje: osjećaj izoliranosti od strane vršnjaka, nedostatak socijalne podrške, pritisak vršnjaka. Šire okruženje: dostupnost

mjesta za kockanje djeci i mladima, pristupačnost kockanja djeci i mladima, promocija kockanja putem oglašavanja, nepoštivanje pravnih normi u zajednici vezano uz (odgovorno) prireivanje igara na sreću.

Zaštitni čimbenici: Individualni: (točno) znanje o kockanju, konceptima u podlozi fenomena, rizičnosti tog ponašanja i mogućim posljedicama, visoko samopoštovanje i samopouzdanje, razvijene socijalno-emocionalne vještine (rješavanje problema i donošenje odluka, nošenje sa socijalnim utjecajima, odolijevanje vršnjačkom pritisku, nošenje sa stresom i neugodnim emocijama. Okolinski: dobra regulacija tržišta, razvijeni standardi odgovornog prireivanja igara na sreću u društvu (na nacionalnoj razini), poštivanje zakonskih odredbi te praćenje navedenog, osviještenost i znanje članova zajednice o kockanju djece i mladih, kao i posljedicama tog ponašanja, te primjereni stavovi o navedenom.

10. Procjena potreba

Način provedbe: Na temelju uvida u dostupne podatke provedenih istraživanja na uzorcima odraslih osoba te adolescentima u Republici Hrvatskoj, podataka ESPAD istraživanja te međunarodnom usporedbom rezultata. Očekivani rezultati: Očekuje se kontinuirani nastavak provedbe edukacija za implementaciju ovog preventivnog programa, ovisno o iskazanom interesu pojedinih sustava (npr. Agencija za odgoj i obrazovanje, lokalne zajednice/županija) ili interesu grupe stručnjaka.

11. Trajanje programa

Trajanje jednog ciklusa programa u tjednima:

12. Ciljevi programa

Opći: Opći cilj ovog programa je prevencija uključivanja mladih u igre na sreću, odnosno aktivnosti kockanja te razvoj prikladnog odnosa prema igrama na sreću, kao i osobno odgovornog ponašanja u ovom području.

Specifični: Postavljeni su mjerljivi i dostižni specifični ciljevi:

1. poboljšati (točno) znanje mladih o kockanju i posljedicama kockanja,
2. poboljšati statistička znanja o šansama i vjerojatnostima te konceptima u podlozi igara na sreću,
3. smanjiti kognitivne distorzije povezane s kockanjem,
4. unaprijediti socijalno-emocionalne vještine mladih,
5. osnažiti osjećaj generalne samoeфикаsnosti.

13. Ciljana skupina

Srednja škola, Obitelj / roditelji

14. Korisnici programa

Opis korisnika: „Tko zapravo pobjeuje?“ je program univerzalne prevencije kockanja mladih, namijenjen cijeloj populaciji srednjoškolaca, te kao takav odgovara na potrebe na nacionalnoj razini.

Broj korisnika na godišnjoj bazi:

15. Metode korištene u programu

Predavanje, Radionica

16. Program je evaluiran

da

17. Vrsta provedene evaluacije

Da - Evaluacija procesa i učinka

18. Metoda evaluacije

Eksperimentalni dizajn s dvije grupe (interventna i kontrolna) i dvije točke mjerenja (pre i post test) korišten je za procjenu učinka programa na znanje o kockanju i matematici kockanja, kognitivne distorzije, te na socioemocionalne

vještine.

19. Evaluatori

Unutarnji

20. Najvažniji rezultati evaluacije

U nastavku su kratki sažeci do sada objavljene 2 studije učinkovitosti:

1. EVALUACIJA KRATKOROČNE UČINKOVITOSTI PILOT VERZIJE PROGRAMA

Evaluacija učinkovitosti provedena je na uzorku od N=190 učenika prvih i drugih razreda srednjih škola (67,6% mladića, u dobi od 14 do 17 godina s prosječnom dobi od 15,61 godina). Eksperimentalni dizajn s dvije grupe (interventna i kontrolna) i dvije točke mjerenja (pre i post test) korišten je za procjenu učinka programa na znanje o kockanju i matematici kockanja, kognitivne distorzije, te na socioemocionalne vještine. Rezultati su pokazali značajne promjene u drugoj točki mjerenja kada je riječ o interventnoj skupini tj. o učenicima koji su sudjelovali u programu, te se stoga uočene promjene mogu pripisati učinku programa. Konkretno, u toj su skupini (u odnosu na kontrolnu) po završetku programa utvreni bolje znanje o kockanju i matematici kockanja, te manje kognitivnih distorzija povezanih s kockanjem (iluzija kontrole, netočno poimanje vjerojatnosti, praznovjerje). Kada je riječ o socioemocionalnim vještinama, nisu utvreni značajni efekti. Nalazi takoer pokazuju da su učinci programa jednaki za sve učenike neovisno o spolu, vrsti škole, akademskom uspjehu ili razini rizika u kontekstu problematičnog kockanja što dodatno potvrđuje univerzalnost programa. Takoer, program nije imao iatrogeni učinak.

2. EVALUACIJA KRATKOROČNE UČINKOVITOSTI PROGRAMA IMPLEMENTIRANOG NA NACIONALNOJ RAZINI

Kratkoročna učinkovitost programa evaluirana je nakon prve nacionalne provedbe u 18 hrvatskih gradova, s ukupno 629 srednjoškolaca (66,5% mladića) koji su završili program. Dizajn s dvije točke mjerenja (prije i nakon programa) korišten je za utvrđivanje kratkoročnih učinaka programa na znanje i kogniciju povezanu s kockanjem, učestalost kockanja i relevantne socio-emocionalne vještine. Rezultati su pokazali značajne učinke kada je riječ o znanju, kognitivnim distorzijama te učestalosti kockanja. Nadalje, program nije imao štetnih/iatrogenih učinaka ni na jednu od mjerenih varijabli.

21. Program je promoviran u okviru medijske kampanje na nacionalnoj i/ili lokanoj razini

Promoviran:

Sadržaj i tijek kampanje:

22. Ukupni proračun programa za jednu godinu provođenja (HRK)

23. Izvori financiranja

Vlastita sredstva (HRK):

Gradsko financiranje (HRK):

Županijsko financiranje (HRK):

Nacionalno financiranje (HRK):

Drugi izvori (HRK):